
Hvordan tolke prøvesvar

ANMELDELSER

JOAKIM EIKELAND

Overlege, Avdeling for medisinsk biokjemi
Oslo universitetssykehus

Arne Åsberg, Bjørn Johan Bolann

Hva betyr prøvesvaret?

Rasjonell tolkning av svar på medisinske analyser. 112 s, tab, ill. Oslo: Cappelen
Damm, 2022. Pris NOK 299

ISBN 978-82-02-72370-5

Arne Åsberg og Bjørn J. Bolann er to nestorer innen medisinsk biokjemi i Norge.

Forfatterens mål er å forklare prinsippene for riktig tolkning av prøvesvar innen medisin, med hovedvekt på medisinsk biokjemi. Målgruppen er leger og medisinstudenter, men også andre helsefagarbeidere som vurderer prøvesvar i sin hverdag.

Forfatterne har tilstrebet å forklare vanskelige begreper og prinsipper på en pedagogisk måte. Etter hvert kapittel er det gode oppgaver med løsningsforslag som letter forståelsen av innholdet. Boken inneholder også illustrasjoner som gjør det enklere for leserne å forstå temaer som ligger i grenseland mellom teori og praksis. Her hadde det vært en fordel om alle illustrasjonene var på samme side som teksten, slik at leseren slapp å bla frem og tilbake.

Innledningsvis forklares forskjellen på dikotome, semikvantitative og kvantitative tester og dernest det viktige begrepet diagnostisk nøyaktighet og sammenhengen med de litt mer kjente uttrykkene sensitivitet og spesifisitet samt positiv og negativ prediktiv verdi. Disse settes sammen til det kanskje mindre kjente, men veldig interessante begrepet sannsynlighetsratio. Og for dem som fort blir ubekvem eller provosert av for mye tallmagi på bekostning av klinisk skjønn og legekunst, så er dette et teoretisk og statistisk begrep som enhver diagnostiker faktisk forholder seg til i praksis.

Hvilken konsekvens vil svaret på en test få etter at sykehistorie og kliniske funn er kjent? Har det noen hensikt å ta testen i det hele tatt? Denne vurderingen bør ideelt sett gjøres før enhver test, men de fleste kjenner til det i praksis gjennom Wells' skår ved mistanke om dyp venetrombose. Hvis denne skåren (pretestsannsynligheten) er høy, legges det ikke vekt på et normalt blodprøvesvar. Hvis pretestsannsynligheten er lav, vil imidlertid en normal D-dimer senke posttestsannsynligheten så lavt at pasienten med stor sikkerhet kan sendes hjem.

Dette er altså praktisk anvendbar teori for enhver kliniker som lærer seg prinsippet, og vil gjøre det lettere å vurdere både indikasjon og egnethet for ulike tester. Kort oppsummert: Når tvilen er størst, har vi mest nytte av ekstra informasjon!

De neste kapitlene forklarer blant annet bakgrunnen for referansegrenser og hvordan beslutningsgrenser bestemmes. Det siste kapitlet omhandler monitorering av sykdomstilstander og hvordan endringer i prøvesvar bør tolkes. Det er interessant stoff, men det kan være vanskelig å få tak på den praktiske nytten. Med flere enn to prøvesvar blir det, som forfatterne selv skriver, mer komplisert, og metodene for vurdering av prøver i serier blir for tungvinne å bruke i en klinisk hverdag. Da ender vi opp med klinisk erfaring som beste alternativ – og det er ikke alltid det verste.

Denne boken gir et godt innblikk i hvordan prøvesvaret bør tolkes for at det skal gjøre nytte for pasienten. Den anbefales til alle som er nevnt innledningsvis, men kanskje spesielt til medisinstudenter som skal ut i praksis, og allmennleger som har få ressurser og prosedyrer tilgjengelig.

Publisert: 12. desember 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0467

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 21. mars 2026.